

**Zaštita
prirode**

Godina obeležena pandemijom COVID-19 oblasti zaštite prirode nije donela napredak, dok se problemi uzrokovani drugim ljudskim aktivnostima koje stvaraju pritisak na prirodu povećavaju.

U 2020. godini izostaje neophodan napredak u strateškom i zakonodavnom okviru. Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode nije donet. Takođe, izostaju izmene domaćih propisa radi usaglašavanja s propisima Evropske unije koji treba da obezbede bolju zaštitu vrsta. Izostaje donošenje strateških dokumenata u ovoj oblasti. U isto vreme započinje proces izrade Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine kojim se najavljuje novi planski pristup u rešavanju konflikta zaštite prirode i drugih sektora, naročito turizma.

Kada je sprovođenje propisa u pitanju, kod donosilaca odluka izostaje proaktivno delovanje, bilo da se radi o sporim postupcima zaštite područja ili o odsustvu odgovarajuće reakcije u nedostatku efikasnog sistema nadzora i kontrole. Pritisak na zaštićena područja i uopšte prirodu u vreme pandemije od strane neodgovornih posetilaca dodatno ukazuje na nedoslednost u sprovođenju zaštite područja i vrsta i izostanak odgovarajućih reakcija institucija.

Iako se ulaganje u zaštitu prirodne raznovrsnosti može smatrati ulaganjem u otpornost društva, nedovoljno ulaganje države u zaštitu prirode ne ostavlja prostor za napredak u ovoj oblasti.

Strateški i zakonodavni okvir

Zakon o zaštiti prirode treba da garantuje zaštitu i očuvanje prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti kao dela životne sredine (MZŽS, 2009). Imajući ovo u vidu, izmene i dopune Zakona zahtevaju posvećen pristup donosilaca odluka. To u ovom slučaju izostaje, budući da Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode nije donet u predviđenom roku. Prvobitno planiran za mart 2019. godine Planom rada Vlade za 2020. godinu (VRS, 2020) rok je pomeren i predviđeno je da Predlog Zakona bude donet u decembru iste godine. Radna grupa koja je formirana radi izrade Nacrta predloga nije sazivana od februara 2019. I pored pomeranja roka za donošenje Predloga Zakona, čitav proces može se oceniti kao manjkav, jer u njemu izostaju poštovanje principa transparentnosti i pravovremenog i kvalitetnog uključivanja zainteresovanih strana.

Neusklađenost domaćih propisa sa zakonodavstvom Evropske unije jasno se vidi u pogledu zaštite vrsta koje bi morale da budu zaštićene u skladu s Direktivom o pticama. Važeći Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači (MPZŽS, 2016) nije usklađen s Direktivom o pticama, budući da omogućava lov određenih vrsta tokom cele godine radi sprečavanja šteta u lovištima, što se direktno kosi s paragrafom 2) člana 9. ove Direktive. Da je neophodno hitno doneti izmene Pravilnika govori činjenica da on ne prepoznaje globalnu ugroženost grlice (*Streptopelia turtur*) koja i dalje ima status lovne vrste, iako su lov i krivolov prepoznati kao glavne pretnje po opstanak ove vrste (IUCN, 2019). Ovo se direktno kosi s Direktivom o pticama u pogledu lova vrsta koje imaju nepovoljan status zaštite, kao i lova i uznemiravanja lovom tokom perioda razmnožavanja trajno zaštićenih ili vrsta zaštićenih lovostajem. Takođe, izostaje usklađivanje statusa vrsta u Pravilniku o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva s njihovim statusom u okviru Direktive o pticama i Direktive o staništima. U izveštajnom periodu nije došlo do usklađivanja ovih propisa.

Plan rada Vlade za 2020. godinu (VRS, 2020) predvideo je donošenje Predloga Zakona o izmenama i dopunama za još dva zakona koja imaju značajan uticaj na prirodu: Zakona o divljači i lovstvu i Zakona o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda. Do decembra, za kada je planirano da ovi predlozi budu usvojeni, oni se nisu našli na dnevnom redu Vlade. U Radnu grupu za izradu izmena i dopuna Zakona o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda uključeni su i predstavnici civilnog društva (WWF *Adria-Serbia*), dok o procesu izmena Zakona o divljači i lovstva nisu dostupne informacije.

Vlada je svojim Planom rada predvidela i usklađivanje domaćih propisa sa Uredbom Evropske unije o regulisanju trgovine divljim vrstama (EC No. 338/97) kroz izradu predloga Zakona o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama biljaka i životinja. Do kraja decembra 2020. godine predlog se nije našao na dnevnom redu Vlade niti je poznato dokle se stiglo s njegovom izradom.

Planski dokument kojim bi se utvrdili razvojni prioriteti u oblasti zaštite prirode, iako u izradi od 2014. godine, još uvek nije usvojen (K27, 2019). Ako imamo u vidu da je 2018. godine istekla prethodna Strategija očuvanja biološke raznolikosti, te da ne postoji ni krovna strategija zaštite životne sredine koja bi se dotakla pitanja zaštite prirode, jasno je da strateški pristup u rešavanju problema zaštite prirode, iako potreban, potpuno izostaje. Verovatni razlozi za ovo su nepostojanje političke volje i kadrovskih kapaciteta nadležnih organa za rešavanje ovog pitanja.

Potpisivanjem Deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan (VRS, 2020), Vlada Srbije se obavezala na sprovođenje svih pet stubova Zelene agende, od kojih se jedan odnosi na zaštitu prirode i očuvanje biodiverziteta. U kreiranju smernica za ovaj stub su učestvovala i organizacije civilnog društva iz Srbije, kroz Radnu grupu za biodiverzitet Jugoistočne Evrope regionalnog Saveta za saradnju i mrežu BioNET (RCC, 2020).

Akcioni plan za sprovođenje inicijative Partnerstvo za otvorenu upravu u Republici Srbiji 2020–2022. godine usvojen je u decembru 2020. godine (MDULS, 2020). Jedna od obaveza u ovom planu jeste da se u Zakonu o zaštiti prirode definiše obaveza uspostavljanja Saveta korisnika u svim zaštićenim područjima

u Republici Srbiji. Ova obaveza je nastala kao rezultat prepoznate potrebe i dijaloga civilnog društva i Ministarstva zaštite životne sredine.

Odluka o izradi Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine doneta je na sednici Vlade i objavljena u „Službenom glasniku Republike Srbije“, br. 48/19. Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture je u martu 2020. oglasilo rani javni uvid. U delu dokumenta pod nazivom Osvrt na prostorno planiranje u Republici Srbiji navodi se: „U narednom periodu biće neophodni novi planski pristupi u rešavanju konflikata i usklađivanju potreba razvoja i zaštite (npr. između zone zaštite prirode i razvoja turizma u planinskim područjima).“ Takođe, u dokumentu izloženom u toku ranog javnog uvida potpuno su zanemareni neki važni principi zaštite prirode i to pre svega ekološka povezanost te očuvanje zelene infrastrukture. Zbog ovoga, ali i generalnog značaja Prostornog plana i njegovog uticaja na zaštitu prirode, organizacije civilnog društva su uputile brojne komentare i preporuke organu nadležnom za rani javni uvid.

Sprovođenje propisa

Teritorija koju obuhvataju zaštićena područja je u 2020. godini povećana sa 575.310 ha, odnosno 6,51% ukupne površine Republike Srbije, na 678.196 ha, što iznosi 7,66% ukupne površine Republike Srbije (MZŽS, 2020). Skroman napredak u ovoj oblasti zaštite prirode dosta zaostaje za zadatim strateškim ciljem koji predviđa Prostorni plan Republike Srbije, a to je povećanje površine pod zaštitom na 12% teritorije (NSRS, 2010). Kako postupci zaštite prirodnih područja traju u proseku oko pet i po godina to nas dovodi do zaključka da je postupak zaštite područja spor i neefikasan (K27, 2020).

U julu 2020. godine Izvršni savet UNESCO-a je potvrdio upis Đerdapa u Globalnu mrežu geoparkova. Time je uspostavljen prvi geopark u Srbiji na površini od oko 130.000 ha. Upravljanje geoparkom je povereno JP Nacionalni park „Đerdap“, koje tek treba da razvije odgovarajući model upravljanja i uključivanja zainteresovanih strana. Ovim se nameće i potreba zakonskog definisanja i regulisanja geoparkova i drugih međunarodno prepoznatih područja kao što su rezervati biosfere, međunarodno značajna područja za ptice i biodiverzitet (IBA) i odabrana područja za dnevne leptire (PBA), koji do sada nisu bili predmet Zakona o zaštiti prirode.

Tokom 2020. godine nastavljene su aktivnosti na uspostavljanju ekoloških mreža. Zavod za zaštitu prirode Republike Srbije je u decembru 2020. sproveo javne nabavke radi pribavljanja podataka o tipovima staništa i pojedinačnim grupama organizama flore i faune i podataka o pticama u cilju uspostavljanje ekološke mreže Republike Srbije i ekološke mreže Evropske unije „Natura 2000“ u Srbiji, kao i pribavljanjem podataka u cilju izrade crvenih lista pojedinačnih grupa organizama. Sredstva za ove aktivnosti obezbeđena su iz budžeta Republike Srbije, kao podrška Ministarstva zaštite životne sredine radu Zavoda za zaštitu prirode Republike Srbije (PJN, 2020). Takođe, nastavljeno je sprovođenje projekta *EU za Naturu 2000 u Srbiji*, koji je finansiran iz IPA programa Evropske unije, u cilju podrške uspostavljanju ekološke mreže Evropske unije „Natura

2000". Od marta do oktobra 2020. godine započete su terenske aktivnosti radi prikupljanju podataka u svrhu identifikovanja i imenovanje potencijalnih SPA i SCI područja u skladu s Direktivom o pticama i Direktivom o staništima. U okviru projekta urađena je analiza zakonodavnog okvira Republike Srbije koji se odnosi na očuvanje prirode i zaštitu životne sredine u odnosu na zahteve ekološke mreže „Natura 2000“. Na osnovu ove analize biće izrađene preporuke za izmene i dopune Zakona o zaštiti prirode i drugih propisa radi usaglašavanja sa zakonodavstvom Evropske unije u kontekstu uspostavljanja ekološke mreže „Natura 2000“. Analiza u izveštajnom periodu nije predstavljena javnosti. Takođe, sprovedene su i aktivnosti na unapređenju kapaciteta u pogledu budućeg upravljanja ekološkom mrežom, kao i promotivne aktivnosti kroz kampanju podizanja svesti o „Natura 2000“ (Eptisa, 2020).

Organizacija *BirdLife International* je u oktobru 2020. proglasila novu mrežu značajnih područja za ptice i biodiverzitet u Srbiji (*Important Bird & Biodiversity Areas – IBA*). Nova nacionalna IBA mreža sačinjena je od 79 područja koja pokrivaju 29,2% teritorije Republike Srbije, odnosno 2.579.364 ha za ptice i biodiverzitet najvrednijih staništa. Mreža značajnih područja za ptice služi kao osnov za određivanje delova ekološke mreže Republike Srbije i za definisanje međunarodne ekološke mreže „Natura 2000“ kroz područja posebne zaštite (SPA) koja se proglašavaju prema Direktivi o pticama Evropske unije (BLI, 2020).

Kao deo aktivnosti u sprovođenju međunarodnih sporazuma Ministarstvo zaštite životne sredine je, u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine i zainteresovanim stranama, pripremio VI Nacionalni izveštaj o sprovođenju Konvencije o biološkoj raznovrsnosti (MZŽS, 2020).

Urađen je i podnet Sekretarijatu Ramsarske konvencije trogodišnji izveštaj o sprovođenju konvencije za period 2018–2020. godine u Republici Srbiji (MZŽS, 2020). Javnost nije bila konsultovana u ovom procesu, niti je javnost upoznata sa sadržinom Izveštaja, iako ova Konvencija preporučuje uključivanje zainteresovanih strana u pripremu izveštaja. U Srbiji danas brojna ramsarska područja trpe negativne uticaje čoveka, a među njima su i Peštarsko polje na kojem se vrši eksploatacija treseta (FI, 2020), Labudovo okno na kojem se ne vrši kontrola legalnog lova i ne sprečava krivolov (Jovanović et al, 2020) i Carska

bara u čijoj se neposrednoj blizini gradi fabrika guma (RERI, 2020). Pobrojana ramsarska područja zbog svog značaja za očuvanje vlažnih staništa zahtevaju hitnu reakciju nadležnih državnih organa u cilju sprečavanja daljeg ugrožavanja.

Protiv Republike Srbije se u okviru Bernske konvencije vodi žalbeni postupak po osnovu četiri prijave organizacija civilnog društva. Dve žalbe se odnose na stradanje ptica, jedna na rizik od nestanka velike droplje u Srbiji (*Otis tarda*) i jedna na izgradnju luke na ušću Save u Dunav. Žalbeni postupak je trenutno u statusu stalnog praćenja (MZŽS, 2020).

Očuvanje staništa određene ugrožene biljne ili životinjske vrste osnovni je preduslov njene zaštite. Pored prisustva ugroženih vrsta određeni prostor se štiti i zbog njegovih predeonih ili geoloških karakteristika. Takođe, bitan segment u zaštiti predstavljaju koridori između vrednih prirodnih celina. Grubo ugrožavanje zaštićenih područja, koja imaju neku ili sve prethodno spomenute vrednosti, predstavlja uzurpacija prostora usled divlje gradnje. Retka su zaštićena područja u Srbiji koja ne trpe pritisak nelegalne gradnje. Pasivna uloga državnih institucija u rešavanju ovog problema jasno se vidi na primeru Specijalnog rezervata prirode „Uvac“ gde su inspektori Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture od 2012. do oktobra 2020. godine doneli 42 rešenja kojim nalažu zaustavljanje ilegalne gradnje i rušenje započetih objekata u okviru rezervata. Od toga je samo 13 objekata srušeno i to isključivo na osnovu rešenja iz 2015. godine (CINS, 2021).

Preventivne mere zaštite populacija ugroženih biljnih i životinjskih su retke i sporadične. Jedan od problema je nedostatak strateškog pristupa u zaštiti vrsta, odnosno nedostatka planova upravljanja populacijama i vrstama. Ovakvi planovi su uobičajena praksa u EU i nadovezuju se na Direktivu o pticama i Direktivu o staništima. U Srbiji nema nijednog zvaničnog akcionog plana ili plana upravljanja za vrste. Već duže vreme pokušavaju da se izrade ovakvi planovi za vrste krupnih zveri (ris i medved), ali oni do danas nisu usvojeni niti se koriste. Jedan od osnovnih razloga za to je što planovi zaštite vrsta i populacija nisu jasno definisani Zakonom o zaštiti prirode tako da (i kada se izrade) oni nisu funkcionalni pošto nadležnosti nisu propisane. Osim proaktivnog delovanja nadležnih državnih institucija izostaje i sprečavanje direktnog ugrožavanja

divljih vrsta. Dobar primer neaktivnosti institucija su dostupni podaci o crnim tačkama stradanja ptica, kao što su: Svilojevo – jedna od najkritičnijih tačaka za trovanje ptica grabljivica, Labudovo okno – jedna od najkritičnijih tačaka za krivolov ptica, Rasinski region – crna tačka stradanja ptica pevačica i Potočac – mesto najmasovnije elektrokucije ptica u Srbiji. I pored brojnih apela organizacija civilnog društva i javnosti problemi stradanja divljih vrsta ptica na navedenim žarišnim tačkama se ne rešavaju (Jovanović et al, 2020).

Nedostaci u sprovođenju Zakona o zaštiti prirode, Uredbe o stavljanju pod kontrolu korišćenja i prometa divlje flore i faune (VRS, 2005) i drugih akata koja regulišu ovu oblast, uz manjkavosti inspekcijskog nadzora, doveli su do eskalacije problema među sakupljačima tartufa. U 2020. godini se desio i prvi oružani sukob među sakupljačima, u kome su ubijene dve osobe. Prema izjavama stručnjaka Prirodnjačkog muzeja većina trgovine tartufima u Srbiji ide ilegalnim kanalima (RTS, 2020).

Ministarstvo zaštite životne sredine u oktobru 2020. nastavilo je kampanju „Ne pali strnjiku!“ u cilju podizanja svesti poljoprivrednika o štetnosti paljenja žetvenih ostataka. Pored podizanja svesti kampanja je imala cilj da informiše javnost da je paljenje strnjike zakonom zabranjeno i kvalifikuje se kao krivično delo, a za počinioce su predviđene visoke novčane kazne (MZŽS, 2020).

Finansiranje

Prema Izveštaju o izvršenju budžeta Ministarstva zaštite životne sredine za period 1. 1. 2020–31. 12. 2020. godine (MZŽS, 2021) za zaštitu prirode je opredeljeno 457.315.000 dinara, od čega je izvršeno 93,051% odnosno 425.537.182 dinara. Utrošena sredstva čine 18,48% ukupnog budžeta opredeljenog za rad Ministarstva zaštite životne sredine za 2020. godinu. Kada je u pitanju ulaganje u zaštitu prirode iz Zelenog fonda, izdvojena su sredstva za pošumljavanje u cilju zaštite i očuvanja predeonog diverziteta u iznosu od 35.230.000 dinara, što je 1,2% ukupnog budžeta Fonda. Od ukupnog iznosa izvršeno je 99,99%, odnosno 35.227.694 dinara. Simbolična ulaganja države u zaštitu prirode kroz resorno ministarstvo ne omogućavaju napredak u ovoj oblasti.

Za potrebe uspostavljanje ekološke mreže Republike Srbije i ekološke mreže Evropske unije – „Natura 2000“ nastavljena su ulaganja kroz budžetska sredstva Republike Srbije namenjena podršci radu Zavoda za zaštitu prirode Srbije.

Preporuke

Strateški i zakonodavni okvir

- 1.** Unaprediti Zakon o zaštiti prirode tako da on bude usklađen sa zakonodavstvom Evropske unije, potvrđenim međunarodnim sporazumima, dobrom praksom u ovoj oblasti i potrebama zaštite prirode u Srbiji. Proces unapređenja Zakona učiniti transparentnim i omogućiti učešće javnosti, u skladu s pozitivnim propisima Republike Srbije i dobrom praksom.
- 2.** Urediti postupak ocene prihvatljivosti za ekološku mrežu kroz odgovarajuće propise, tako da se uspostave potrebni standardi za odobravanje planova i projekata koji mogu imati uticaj na ekološku mrežu, u skladu s paragrafom 3) člana 6. Direktive o staništima.
- 3.** Izraditi i usvojiti javne politike u oblasti zaštite prirode u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode, Zakonom o planskom sistemu i potvrđenim međunarodnim sporazumima, te u potpunosti uskladiti strateški okvir sa Strategijom o biodiverzitetu EU.
- 4.** Izmeniti i dopuniti Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva i Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači tako da u potpunosti budu transponovane odredbe Direktive o staništima i Direktive o pticama koje se odnose na lov.
- 5.** Izraditi i usvojiti dokument kojim bi se precizno utvrdio sled i način postupanja nadležnih organa prilikom otkrivanja slučajeva trovanja, ali i drugih slučajeva nezakonitih radnji nad divljim vrstama.

6. Unaprediti saradnju u procesima donošenja planskih dokumenata i propisa između: sektora zaštite prirode, sektora energetike, sektora za prostorno planiranje i urbanizam i sektora za građevinske poslove, posebno onih kojima se uređuju i na koje se primenjuju postupci Procene uticaja na životnu sredinu i Strateške procene uticaja na životnu sredinu.
7. Uspostaviti mehanizme Ministarstva zaštite životne sredine za unapređenje učešća organizacija civilnog društva u procesima pripreme, donošenja i praćenja primene propisa u oblasti zaštite prirode, prevashodno uključivanjem u ranoj fazi izrade, u skladu sa Uredbom o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika i Smernicama za uključivanje organizacija civilnog društva u proces izrade propisa Vlade Republike Srbije.

Sprovođenje propisa

8. Učiniti pregovaračku poziciju za oblast zaštite prirode javnom i uključiti organizacije civilnog društva u proces pregovaranja.
9. Unaprediti kapacitete Ministarstva zaštite životne sredine, te unaprediti saradnju i obezbediti otvoren protok informacija između različitih sektora u okviru Ministarstva i sa zainteresovanim stranama, poput organizacija civilnog društva, kroz određivanje osobe zadužene za saradnju.
10. Unaprediti kapacitete zavoda za zaštitu prirode (pokrajinskog i republičkog) kroz povećanje broja i osposobljenosti zaposlenih, kao i unapređenje tehničkih kapaciteta.
11. Nastaviti kontinuiranu izgradnju kapaciteta policije, inspekcije, tužilaštva i sudstva za sprovođenje propisa koje se odnose na zaštitu vrsta i staništa, uz saradnju sa stručnim organizacijama civilnog društva.

- 12.** Unaprediti godišnje planove inspekcijskog nadzora i njihovo sprovođenje u zaštićenim područjima, odnosno područjima ekološke mreže, kako bi se onemogućilo prekomerno korišćenje prirodnih resursa i nezakonite radnje, te obezbedilo očuvanje prirodnih vrednosti ovih područja.
- 13.** Jačati saradnju između svih aktera da bi se sprečila korupcija u sektoru za zaštitu prirode (naročito ona povezana s nezakonitim korišćenjem šuma, vodnih resursa i lovom).
- 14.** Obezbediti aktivniji rad nadležnog Ministarstva na rešavanju problema i u sprečavanju kršenja odredaba Međunarodne konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa u Republici Srbiji.
- 15.** Obezbediti redovno i odgovarajuće izveštavanje prema potvrđenim međunarodnim ugovorima u oblasti zaštite prirode (naročito prema Konvenciji o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa, Konvenciji o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja, Ramsarskoj konvenciji i CITES konvenciji). Proces izrade izveštaja učiniti transparentnim, uz uključivanje mišljenja zainteresovane javnosti.
- 16.** Propisati mere za očuvanje, obnavljanje i unapređenje stanja područja ekološke mreže, kroz participativan proces, u kom bi učestvovalе stručne organizacije državnih organa i civilnog društva, kao i korisnici prostora.
- 17.** Osigurati kontinuiranu institucionalnu podršku za efikasno uspostavljanje ekološke mreže Republike Srbije i „Natura 2000“ ekološke mreže i u proces pravovremeno uključiti sektor zaštite prirode i druge relevantne sektore, a naročito poljoprivredu, šumarstvo, prostorno planiranja i energetiku.

Finansiranje

- 18.** Nastaviti redovno finansiranje aktivnosti za uspostavljanje ekološke mreže Republike Srbije i „Natura 2000“, uz potpuno i redovno izveštavanje o sprovedenim aktivnostima i utrošenim sredstvima.
- 19.** Obezbediti raspoređivanje odgovarajućih sredstava u budžetu za zaštitu prirode i redovno i detaljno izveštavanje o njihovom utrošku; izdvojiti više sredstava za praktičnu zaštitu vrsta i staništa.

Reference

- MZŽS, 2018. Ministarstvo zaštite životne sredine: Zakon o zaštiti prirode, „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr, 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon
- VRS, 2020. Vlada Republike Srbije: Plan rada Vlade za 2020. godinu. Dostupno na: http://www.gs.gov.rs/doc/PLAN_RADA_VLADE_2020.pdf [pristupljeno 15. aprila 2021]
- MDULS, 2020. Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave. Dostupno na: <http://mduls.gov.rs/uprava-po-meri-svih-nas/strateska-dokumenta/?script=lat> [pristupljeno 16. aprila 2021]
- MZŽS, 2020. Ministarstvo zaštite životne sredine: Informacije o radu Ministarstva zaštite životne sredine za period novembar–decembar 2020. godine i januar 2021. godine.
- K27, 2019. Koalicija 27: Poglavlje 27 u Srbiji: Malo para, još manje muzike. Dostupno na: https://www.koalicija27.org/wp-content/uploads/2019/10/izvestaj_2019_WEB.pdf
- MPŽŽS, 2016. Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine: Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači. Dostupno na: https://www.paragraf.rs/izmene_i_dopune/080916-pravilnik_o_izmenama_i_dopuni_pravilnika_o_proglašavanju_lovostajem_zasticenih_vrsta_divljaci.html [pristupljeno 13. maja 2021]
- IUCN, 2019. <https://www.iucnredlist.org/species/22690419/154373407> [pristupljeno 13. maja 2021]
- VRS, 2020. Vlada Republike Srbije: Integracija u EU važna za prosperitet i stabilnost Zapadnog Balkana. Dostupno na: <https://www.srbija.gov.rs/vest/496717/integracija-u-eu-vazna-za-prosperitet-i-stabilnost-zapadnog-balkana.php> [pristupljeno 16. aprila 2021]
- RCC, 2020. *Regional Cooperation Council: Green Agenda for the Western Balkans*. Dostupno na: <https://www.rcc.int/docs/548/green-agenda-for-the-western-balkans> [pristupljeno 16. aprila 2021]
- MZŽS, 2020. Ministarstvo zaštite životne sredine: Upoznajte Srbiju kroz nova zaštićena područja. Dostupno na: <https://www.ekologija.gov.rs/sites/default/files/priroda/Informacija%20Zasticena%20podrucja.pdf> [pristupljeno 13. maja 2021]
- NSRS, 2010. Narodna skupština Republike Srbije: Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine
- K27, 2020. Koalicija 27: Poglavlje 27 u Srbiji: Napredak u magli. Dostupno na: <https://www.koalicija27.org/wp-content/uploads/2020/10/izvestaj-2020.pdf>
- PJN, 2020. Portal javnih nabavki. Dostupno na: <https://jnportal.ujn.gov.rs/ugovori> [pristupljeno 13. maja 2021]
- Eptica, 2020. EU za Naturu 2000 u Srbiji: *Newsletter*, decembar 2020. Dostupno na: <https://natura-2000.euzatebe.rs/rs/preuzimanje> [pristupljeno 13. maja 2021]
- BLI, 2020. *BirdLife International: Country profile: Serbia*. Dostupno na: <http://datazone.birdlife.org/country/serbia/ibas> [pristupljeno 13. maja 2021]
- MZŽS, 2020. Ministarstvo zaštite životne sredine: Informacije o radu Ministarstva zaštite životne sredine za period novembar–decembar 2020. godine i januar 2021.
- FI, 2020. Forum info: Eksploatacija treseta na Pešteru. Dostupno na: <https://youtu.be/d3m4538cnFU> [pristupljeno 13. maja 2021]
- Jovanović, S., Vukićević, A., Rankov, M., Ružić, M., Moldvai, K. (2020): Poslednji let – prepoznajte i sprečite stradanje ptica. Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, Novi Sad.

- RERI, 2020. Regulatorni institut za obnovljivu energiju i životnu sredinu: Ko je odlučio da Linglong može da gradi bez uslova zaštite prirode? Dostupno na: <https://www.reri.org.rs/ko-je-odlucio-da-linglong-moze-da-gradi-bez-uslova-zastite-prirode/> [pristupljeno 13. maja 2021]
- CINS, 2021. Centar za istraživačko novinarstvo Srbije: Ko to tamo gradi: Divlja gradnja na Uvcu nauštrb prirode. Dostupno na: <https://www.cins.rs/ko-to-tamo-gradi-divlja-gradnja-na-uvcu-nauštrb-prirode/> [pristupljeno 13. maja 2021]
- RTS, 2020. Radio-televizija Srbije: Intervju sa Borisom Ivančevićem iz Prirodnačkog muzeja. Dostupno na: <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4178086/tartufi-mafija-srbija-potruga.html> [pristupljeno 16. aprila 2021]
- VRS, 2005. Vlada republike Srbije: Uredba o stavljanju pod kontrolu korišćenja i prometa divlje flore i faune („Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 31/2005, 45/2005 – ispr, 22/2007, 38/2008 i 9/2010)
- MZŽS, 2020. Ministarstvo zaštite životne sredine: Paljenje strnjike je štetno i zakonom zabranjeno delo. Dostupno na: <https://www.ekologija.gov.rs/lat/saopstenja/vesti/paljenje-strnjike-je-stetno-i-zakonom-zabranjeno-delo> [pristupljeno 13. maja 2021]

ZAŠTITA PRIRODE

MALO ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

7,66% teritorije Republike Srbije zauzimaju zaštićena područja. U Evropskoj uniji zaštićena područja zauzimaju 26% teritorije. Od zemalja sa Zapadnog Balkana od Srbije je **jedino lošija** Bosna i Hercegovina sa 4% teritorije pod zaštitom.

MALO KAPACITETA UPRAVLJAČA

U Srbiji zaštićenim područjima najčešće upravljaju javna preduzeća kojima **ZAŠTITA PRIRODE NIJE PRIMARNA DELATNOST** već predstavlja dodatnu aktivnost u radu. **Nedovoljna ulaganja upravljača** u stručni kadar i tehničke kapacitete se kasnije ogleda u zanemarivanju zaštićenog područja.

MALO SPROVOĐENJA ZAKONA

Nedostatak kvalitetnog sistema nadzora i kontrole aktivnosti koje se vrše u okviru zaštićenih područja otvara prostor za **BROJNE NELEGALNE RADNJE KOJE PROLAZE NEKAŽNJENO**. Slabi kapaciteti čuvarskih službi, izostanak proaktivnog delovanja inspekcijских službi, nedovoljna uključenost pravosudnog sistema i **odsustvo političke volje** zaštićena područja pretvara u prostor u kojem buja ugrožavanje prirode.

MALO SVESTI JAVNOSTI

Odsustvo svesti javnosti o adekvatnom ponašanju u prirodi jasno se videlo tokom 2020. godine kada su, usled pandemije COVID-19, građani i građanke **masovno posećivali zaštićena prirodna područja** u Srbiji. Samo jedan od negativnih primera jeste ugrožavanje biljnih i životinjskih vrsta i njihovih staništa usled **NEKONTROLISANOG I MASOVNOG VANDRUMSKOG KRETANJA U OKVIRU ZAŠTIĆENIH PODRUČJA** automobilima, motorima, kvadovima, čamcima, vožnja dronova.

PUNO UGROŽAVANJA PRIRODE!

